

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A1.1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Ο ιστοριογράφος Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος θεμελίωσε την πολιτιστική συνέχεια του ελληνικού έθνους με αδιάσειστο επιχείρημα την αδιάλειπτη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού.
- β.** Η Ιερή Συμμαχία αποσκοπούσε στην προώθηση των φιλελεύθερων και εθνικών κινημάτων.
- γ.** Το Νεοτουρκικό Κίνημα του 1908 υποσχέθηκε στους λαούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ισονομία, ισοπολιτεία και ευρύτατο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα.
- δ.** Στις 25 Μαρτίου 1924 ανακηρύχτηκε από τη Βουλή, με πρωτοβουλία κυρίως του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, η αβασίλευτη δημοκρατία.
- ε.** Ο φιλελεύθερος ηγέτης Καβούρ κατόρθωσε να ενοποιήσει τη Γερμανία.

Μονάδες 10

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α.** Δόγμα Μονρόε
- β.** Αρχή της δεδηλωμένης
- γ.** Εξαρχία

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Η Επανάσταση του 1821 ήταν προϊόν εθνικού κινήματος. Ποια ήταν τα κυριότερα συστατικά στοιχεία του ελληνικού εθνικού κινήματος;

Μονάδες 10

A2.2. Τι προέβλεπε η συνθήκη Ειρήνης του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1913) και σε ποιες διπλωματικές ενέργειες προέβη η Ελλάδα προκειμένου να εξασφαλίσει τη συνεργασία της Ρουμανίας για την υπογραφή της συνθήκης;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε:

α. Στο Κίνημα της «Εθνικής Άμυνας» (16/29 Αυγούστου 1916) και στη στάση που τήρησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος σε αυτό.

Μονάδες 15

β. Στα «Νοεμβριανά».

Μονάδες 10

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Βενιζέλος, απογοητευμένος από την εμμονή του βασιλιά Κωνσταντίνου στην ουδετερότητα, έρχεται σε συνεννοήσεις με τον ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη και τον στρατηγό Δαγκλή για τη στάση που πρέπει να τηρήσουν. Κατόπιν, [...] φεύγουν οι δύο πρώτοι (ακολουθεί ύστερ' από λίγες ημέρες και ο Δαγκλής) για τα Χανιά της Κρήτης και εκεί σχηματίζουν την προσωρινή κυβέρνηση της χώρας (τη γνωστή Τριανδρία) στην οποία προσχωρεί η Επιτροπή Εθνικής Αμύνης Θεσσαλονίκης. Ο διχασμός του ελληνικού

κράτους και του έθνους σε δύο χωριστές παρατάξεις με όλα τα προβλεπόμενα ολέθρια αποτελέσματα έχει συντελεστεί.

Στα τέλη Σεπτεμβρίου [...] ο Βενιζέλος αποβιβάζεται στη Θεσσαλονίκη. Τη διακυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνει η τριανδρία Βενιζέλου – Κουντουριώτη – Δαγκλή.

Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1993, σ. 356

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε τις συνθήκες υπό τις οποίες εκδηλώθηκε η Βιομηχανική Επανάσταση στην Αγγλία κατά τον 19ο αιώνα.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στα 1851, στη Μεγάλη Βρετανία δέκα πόλεις ξεπερνούν τις 100.000 κατοίκους [...]. Το Λονδίνο φτάνει τα 2,3 εκατομμύρια [...]. Το Μάντσεστερ ξεπερνά τις 400.000 κατοίκους, η Γλασκόβη τις 300.000 και το Μπίρμινχαμ τις 200.000.

Το Μάντσεστερ αναδεικνύεται στην πρώτη πόλη της βαμβακοβιομηχανίας:

Στα 1835, η περιοχή του Μάντσεστερ [...] συγκεντρώνει το 80% των εργατών της βαμβακοβιομηχανίας και στα 1846, το 85%. Η πόλη αυτή διαθέτει πολλά πλεονεκτήματα. Βρίσκεται κοντά στο Λίβερπουλ, απ' όπου γίνονται οι εισαγωγές του βαμβακιού. Επιπλέον περιβάλλεται [...] από ένα πλούσιο κοίτασμα άνθρακα, που εκτείνεται από το Όρμσκιρκ μέχρι το Μπάρι και το Άστον. Η ανθρακοπαραγωγή δεν υπολογίζεται εύκολα, αλλά οπωσδήποτε ξεπερνά κατά πολύ τις επτακόσιες έως εννιακόσιες χιλιάδες τόνους, που καταναλώνει μόνον η πόλη του Μάντσεστερ.

[...]

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Η Μεγάλη Βρετανία δεν διαθέτει μόνον την πιο ανεπτυγμένη οικονομία. Επιπλέον, όλη η διαδικασία ανάπτυξης συνδέθηκε εξ αρχής με την αποικιοκρατική επέκταση και το θαλάσσιο εμπόριο. Ήδη υιοθετεί τη λογική της εξειδίκευσης και του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας, που προκύπτει από την ίδια τη δομή των εξαγωγών της και τη διάρθρωση, προπάντων, των εισαγωγών της.

Η προώθηση των εξαγωγών, στα πλαίσια της βρετανικής οικονομίας σημειώνει γιγάντια άλματα. Κατά τις δεκαετίες του 1820 και 1830, εξάγει το ένα πέμπτο της παραγωγής της, στα 1851 ξεπερνά το ένα τέταρτο, στα 1861 το ένα τρίτο, στα 1871 τα δύο πέμπτα.

Michel Beaud, *Ιστορία του Καπιταλισμού από το 1500 ως σήμερα*,
μετ. Μ. Βερέττας, εκδ. Μαλλιάρης Παιδεία, Αθήνα 1987,
σσ. 142-143, 158

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 21 ΜΑΪΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ:
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

- A.1.1** Πότε, πού και από ποιους ιδρύθηκε η Φιλική Εταιρεία; (Μονάδες 6)
Ποια ήταν η αρχική πρόθεση των μελών της και ποιοι οι στόχοι τους; (Μονάδες 4).

Μονάδες 10

- A.1.2** Τι γνωρίζετε για την είσοδο των ΗΠΑ στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

- A.2.1** Ποιο είναι το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων;
α. Βαλκανικό Σύμφωνο (1934)
β. Δόγμα Τρούμαν (1947)
γ. «Μεταπολίτευση» (1974).

Μονάδες 15

- A.2.2** Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- α. Το Σύνταγμα του 1844 κατοχύρωνε τη λαϊκή κυριαρχία.

- β. Με τη Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης (24 Ιουλίου 1923) η Τουρκία ανέκτησε την Ανατολική Θράκη και την περιοχή της Σμύρνης.
- γ. Τον Σεπτέμβριο του 1922 εκδηλώθηκε κίνημα αξιωματικών του στρατού υπό τον Νικόλαο Πλαστήρα.
- δ. Κανένα από τα πέντε μόνιμα κράτη-μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ δεν έχει δικαίωμα να ασκήσει βέτο.
- ε. Στις εκλογές του Νοεμβρίου 1952 επικράτησε το κόμμα του «Ελληνικού Συναγερμού» υπό τον στρατάρχη Αλέξανδρο Παπάγο.

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β

ΘΕΜΑ Β1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί, να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α. Ποια βαρύτητα είχαν η Μεγάλη Ιδέα και ο αλυτρωτισμός στην ελληνική πολιτική ζωή κατά την πρώτη πεντηκονταετία του ελεύθερου πολιτικού βίου των Ελλήνων;

Μονάδες 13

- β. Ποιες ήταν οι διαφορετικές προσεγγίσεις της Μεγάλης Ιδέας;

Μονάδες 12

Πηγή Α'

«Μολονότι κατά την περίοδο της απολυταρχίας εμφανίστηκαν αμυδρότατα μόνο σημάδια κάποιας θεμελιακής διαφοράς γύρω από την εφαρμογή της λεγόμενης Μεγάλης Ιδέας, το 1848 πλέον ο χαρακτήρας των κομμάτων καθοριζόταν από μια διευρυνόμενη διάσταση πάνω στο ζήτημα της Μεγάλης Ιδέας. Το ένα στρατόπεδο ήταν υπέρ

της φιλικής συνύπαρξης με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, της διοικητικής εδραίωσης του ελληνικού κράτους και της εσωτερικής ανάπτυξης των πλουτοπαραγωγικών πηγών, στοιχείων τα οποία θεωρούσε ασφαλείς προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας στο μέλλον. [...]

Το άλλο στρατόπεδο πίστευε ότι η μικρή εδαφική έκταση της Ελλάδας ήταν η αιτία της διοικητικής ανεπάρκειας και της μη βιωσιμότητας της οικονομίας. Συνηγορούσε για τη χρησιμοποίηση όλων των πόρων για τη συγκαλυμμένη υποστήριξη ένοπλων εξεγέρσεων, όπου και όποτε ήταν δυνατό. Με λίγα λόγια, επιθυμούσε να εκπληρώσει την εθνική αποστολή και ταυτόχρονα να επιλύσει τα εσωτερικά προβλήματα. Το να διατηρήσει κανείς φιλικές σχέσεις με την Τουρκία ήταν αδύνατο, έλεγαν, και το να περιμένει μια σαφώς ευνοϊκή διεθνή κατάσταση για να επιτεθεί εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν τόσο ηττοπαθές όσο θα ήταν το 1821».

(John A. Petropoulos, *Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο (1833-1843)*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1997, σ. 632-633).

ΘΕΜΑ Β2

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί, να αναφέρετε τις κυριότερες συνέπειες της αποικιοκρατίας για τις χώρες στις οποίες αυτή επιβλήθηκε.

Μονάδες 25

Πηγή Β'

«Μισώ τις φυλετικές διακρίσεις και το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία της ανθρωπότητας νιώθει το ίδιο ενισχύει το μίσος μου. Μισώ την παιδεία που ενσταλάζει συστηματικά στα παιδιά τις ρατσιστικές προκαταλήψεις και την μισώ ακόμα πιο λυσσασμένα γιατί την περιφρονώ μαζί μ' εκατομμύρια ανθρώπους στον κόσμο. Μισώ την έπαρση που φυλάγει ό,τι καλύτερο για την μειοψηφία και κρατά την

πλειοψηφία σε κατάσταση δουλείας, μόνο για να δουλεύει και να ζει σύμφωνα με τους κανόνες τους οποίους επιβάλλει αυτή η μειοψηφία. Καμιά από τις ποινές που θ' αποφασίσει το δικαστήριο δεν θα μπορέσει να σβύσει το μίσος μου. Τίποτα δεν θα μπορέσει να το σβύσει, παρά μόνο το τέλος της αδικίας και της βαρβαρότητας, αυτών των δύο πληγών στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή αυτής της χώρας, ενάντια στις οποίες παλεύω αδιάκοπα».

(Νέλσον Μαντέλα, *Το Απαρτχάιντ*, Αθήνα, Ηρόδοτος, 1989, σ. 63).

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Δεν θα αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.**
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά την 8.30' απογευματινή.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

A1.1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Η ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας δόθηκε εν τέλει, στις αρχές του 1820, στον Δημήτριο Υψηλάντη.
- β.** Τα ετερόκλητα στοιχεία του δημόσιου βίου υποχρέωσαν τον Γεώργιο Α΄, την 3^η Σεπτεμβρίου 1843, διά της στρατιωτικής φρουράς της Αθήνας, να συγκαλέσει εθνοσυνέλευση και να παραχωρήσει Σύνταγμα.
- γ.** Ο καγκελάριος Βίσμαρκ κατηύθυνε τις τύχες της Πρωσίας και στη συνέχεια της Γερμανίας (εν πολλοίς δε και της Ευρώπης) επί τρεις σχεδόν δεκαετίες.
- δ.** Ο σκληρός πόλεμος ανάμεσα στον βιομηχανικό Βορρά και τον αγροτικό Νότο διεξήχθη με πρόεδρο τον Αβραάμ Λίνκολν, του οποίου πρωταρχικός στόχος υπήρξε η διάσωση της ομοσπονδιακής ένωσης των πολιτειών με οποιοδήποτε τίμημα.
- ε.** Με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών η Γερμανία έχασε την Αλσατία και τη Λορραίνη, τις οποίες προσάρτησε η Γαλλία.

Μονάδες 10

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α.** Φιλελεύθερα κινήματα
- β.** Συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ
- γ.** Σχέδιο Μάρσαλ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. α. Ποιοι παράγοντες επιβράδυναν τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού κράτους κατά την πρώτη πεντηκονταετία του βίου του (1830-1880); (μονάδες 8)

β. Τι σήμαινε εκσυγχρονισμός κατά την περίοδο αυτή; (μονάδες 4)

Μονάδες 12

A2.2. Με ποιον τρόπο συντέλεσε η τεχνολογία στην εξέλιξη και στην έκβαση του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

α. Στη συγκρότηση του ΟΗΕ.

Μονάδες 15

β. Στα όργανά του και στη λειτουργία του ισχυρότερου από αυτά.

Μονάδες 10

ΚΕΙΜΕΝΟ

Την απόφαση για τη δημιουργία Διεθνούς Οργανισμού [...] που θα είχε ως θεμελιώδη επιδίωξη τη «διατήρηση της ειρήνης και της ασφαλείας» μετά το τέλος του πολέμου, την έλαβαν οι Τρεις Μεγάλοι, και την ανακοίνωσαν, το Νοέμβριο του 1943 στη Μόσχα, ενώ η δομή και οι βασικές αρχές της λειτουργίας του καθορίστηκαν στη Συνδιάσκεψη της Ουώσινγκτον / Dumbarton Oaks το Σεπτέμβριο του επομένου έτους. Εκτός από τις ΗΠΑ, τη Σοβιετική Ένωση και τη Μεγ. Βρετανία, στις δύο αυτές Συνδιασκέψεις έλαβε μέρος και η Κίνα, που λόγοι γεωγραφικοί, πληθυσμιακοί, ιστορικοί, μελλοντικών προοπτικών και αμερικανικής επιμονής τής εξασφάλισαν τότε το (άνευ αντικρύσματος) status της Μεγάλης Δυνάμεως.

Γιάννης Ν. Γιανουλόπουλος, *Ο Μεταπολεμικός Κόσμος. Ελληνική και Ευρωπαϊκή Ιστορία 1945-1963*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1992, σ. 31.

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

α. Στην εξέλιξη της μάχης της Αγγλίας.

Μονάδες 13

β. Στη γερμανική εισβολή στη Σοβιετική Ένωση.

Μονάδες 12

ΚΕΙΜΕΝΟ

Πολλοί παράγοντες συνηγορούν για να ερμηνεύσουμε την αντιστροφή της παλίνρροιας από τον αρχικό γύρο των γερμανικών επιτυχιών προς το εναντίον. Η Βρετανία προστατευόμενη από μία μικρή αλλά αποτελεσματική αεροπορική δύναμη, από ένα αδιαφιλονίκητο πολεμικό ναυτικό και μια θαλάσσια προστατευτική τάφρο πλάτους πολλών χιλιομέτρων, έδωσε λαμπρό παράδειγμα λαού ενωμένου μπροστά στον κίνδυνο ήττας και ταπείνωσης. Και είχε (η Βρετανία) στην προσπάθειά της υποστήριξη από τα υπερπόντια μέλη της Κοινοπολιτείας και αρνήθηκε να αντιμετωπίσει έστω και την πιθανότητα ήττας. Η μάχη της Αγγλίας υπήρξε η πρώτη μεγάλη δοκιμασία για τις γερμανικές φιλοδοξίες. Η παρατεταμένη και ηρωική αντίσταση των Ρώσων ήταν η επόμενη, επίσης σκληρή και αιματηρή, δοκιμασία. Η απέραντη ρωσική γη πρόσφερε στους υπερασπιστές της την ευχέρεια να υποδεχτούν την αρχική δοκιμασία της γερμανικής επίθεσης, αλλά ύστερα από τις αρχικές νίκες τους οι Γερμανοί καθηλώθηκαν σε μια τιτάνια σύγκρουση που τους έφθειρε. Εξίσου σημαντικό επακόλουθο ήταν το ότι οι τεράστιες ανάγκες του γερμανικού στρατού στο ανατολικό μέτωπο έκαναν αδύνατο πια για τη Γερμανία το να διατηρήσει την αρχική υπεροχή της στον αέρα και αυτό την εξασθένησε έναντι της διαρκώς αυξανόμενης δύναμης της βρετανικής αεροπορίας.

Denis Richards, *Ιστορία της σύγχρονης Ευρώπης. Από τη γαλλική επανάσταση ως το τέλος του 20^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 2005, σσ. 563-564.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.00' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ